
EGYHÁZTÖRTÉNET

Pásztory Árkád, a „Kegyves atya”

Az ellentmondásos személyek és személyiségek mindig vonzották és vonzzák a róluk szóló történetírás művelőit. Pásztory Árkád (1844–1916) bazilita szerzetessel kapcsolatban is így van ez. A legendás hírű, jótékonykodó és nagy csodatevő hírében álló szerzetespapra a rendszerváltoztatás előtt *dr. Békés Géza*¹ görögkatolikus pap hívta fel a tudományos közvélemény figyelmét. Akkor még csak szamizdat formájában összeállított füzetekben, majd egy írógéppel készített, maga gépelte könyvben adta közre azokat az ismereteket, amikhez hozzájuthatott. Ösztönzést adott neki erre, hogy a nyíregyházi temető Pásztory-kápolnájában nyugvó „Kegyves atyához” az elnyomatás éveiben, évtizedeiben is folyamatosan zarándokoltak a hívek. Évente két alkalommal: a temetése napján, illetve pünkösd hétfőjén (ami egyébként a görögkatolikus egyházban kötelező ünnep), ma is él ez a hagyomány, amikor is gyászliturgiát és halotti megemlékezést végeznek ünnepi beszéddel, sokszor több pap részvételével. A kápolnának mindig van felelőse. Egy család felügyeli, de annak tagjain kívül mindig vannak olyanok is, akik különösen besegítenek az emlékhely gondozásába.

A rendszerváltoztatás után már könnyebben lehetett az atyáról írni, bár ezek inkább csak az őt övező legendák, illetve a neki köszönhető csodás segítségnyilvánítások számbavételét jelentették. De legalább dokumentálva lettek! Aztán igazán tudományos szinten

¹ Dr. Békés Géza Ágoston (1917-2007) görögkatolikus pap. Életről lásd VÉGH-SEŐ TAMÁS (szerk.), *Görögkatolikus papok történeti névtára. 1. kötet: A Hajdúdorogi Egyházmegye és a Miskolci Apostoli Exarchátus 1850 és 1950 között felszentelt papjai*, (Collectanea Athanasiana, V. Varia, vol. 1.), Nyíregyháza 2015, 195.

*Endrédi Csaba*² kezdett Pásztory Árkáddal foglalkozni, aki a „Nehézségek és konfliktusok a Hajdúdorogi Egyházmegye alapításának időszakában” című, 2015-ben (Debrecenben) megvédett doktori értekezésének egy részét neki szentelte.³ Miközben erre készült, több részletet publikált tanulmány formájában az atyáról a *Görögkatolikus Szemle* című folyóiratban.

Mindezek segítségével a „kegyes atya” emléke nem veszett ki a köztudatból, annak ellenére sem, hogy a szabadabbá váló politikai és egyházpolitikai légkörben az egyéb szellemi irányzatok hatására egyre csökken a Pásztory-kápolnához évente két alkalommal elzarándokló hívek létszáma.⁴ Pedig korábban nemcsak Nyíregyháza környékéről, hanem főleg Múcsony (Borsod-Abaúj-Zemplén m.) vidékéről, de az ország egész területéről is nagy létszámban érkeztek az őt tisztelő és emlékét őrző hívő emberek.

Hogy miért volt ellentmondásos személyiség Pásztory Árkád? – Erről a titokról – bár nem teljes egészében, de – némileg fellebbenti fátylat a róla szóló legújabb, román nyelven megjelent könyv,⁵ amit az alábbiakban kívánunk ismertetni. Már a könyv címe is erre utal, amikor úgy mutatja be Pásztory Árkádot, mint a bixádi (Sepsibükszád, ma Románia, Kovászna m.) szerzetesház főnökét és földbirtokost. Azonnal fölvetődhet a kérdés: Hogyan lehet összeegyeztetni egy ember életében azt a kettősséget, hogy miközben szerzetesként

2 Endrédi Csabáról: Bessenyei György Tanárképző Főiskola, (BGYTKF) történelem-népművelés szakos tanár (1987–1991), Bálint György Újságíró Iskola, külpolitikai szakújságíró (1991–1992); Debreceni Egyetem (DE) okleveles történelem szakos bölcész és tanár (2006-2008); Debreceni Egyetem Történelem és Néprajzi Doktori Iskola; Történelem Doktori Program (2011-től).

3 Kiadva: *Endrédi Csaba, Nehézségek és konfliktusok a Hajdúdorogi Egyházmegye alapításának időszakában*, Ed. Globe Edit, Düsseldorf 2017.

4 Örvendetes tény viszont, hogy a 2020-ban kezdődött Covid-19 pandémia nem vetette vissza látványosan az ide érkezők számát.

5 Lásd a róla szóló híradást: Pallai Béla, „Könyvbemutató a partiumi Bujánházán”, a nyíregyházi egyházmegye honlapján – <https://www.nyirgorkat.hu/?q=hir&id=4656> [letöltés: 2021. 04. 28.] –, amit a Magyar Kurír honlapja is átvett: „A csodatevő bazilita szerzetes, Pásztory Árkád életét feldolgozó könyvet mutattak be Bujánházán” – <https://www.magyarurir.hu/kultura/a-csodatevo-bazilita-szerzetes-pasztory-arkad-eletet-feldolgozo-konyvet-mutattak-be-bujanhan> [letöltés: 2021. 04. 28.]

szegénységi fogadalmat tett, hatalmas vagyonnal, birtokokkal rendelkeznek? A megoldást talán csak kevesen ismerik, és ezt ez a könyv sem mondja el teljes egészében, mert kronológiailag nem jut el odáig: teljesen vagyontalanul, teljes szegénységben halt meg Nyíregyházán a „Kegyes atya”. Amiről viszont a könyv egyes dokumentumai is szólnak: soha semmit nem tartott meg magának, mások érdekében munkálkodott. Nos, kicsit előre szaladva az ismertetésben, elmondhatjuk, hogy kevés dokumentum szól erről, inkább vádakot hoznak fel ellene, illetve védekezésre készítetik. Ugyanis a szerző főleg levéltári forrásokra hagyatkozik, kevés publicisztikát használ a művében.

*Ciprian-Emanuel Honca*⁶ Pásztor Árkádról szóló könyve – eredeti címén: *Árkád Pásztor Egumen la Bixad și moșier la Tur* – egy nagyobb, doktori projekthez kapcsolódik, amely a bazilita szerzetes teljes életrajzát kívánja feldolgozni. Első kötetként azokra a dokumentumokra alapozódik (és a kötet alcímeként is tartalmazza, hogy „Dokumentumok”), amelyek 1897. december 11. és 1902. december 10. között keletkeztek. Az utóbbi dátumból látható, hogy van még mire várakozni azoknak, akik a „Kegyes atya” életét teljes egészében meg kívánják ismerni, hiszen ő 1916. február 22-én halt meg a nyíregyházi püspökség épületében.

Mindenesetre imponáló tény, hogy szerzőnk – a tudományos munka igényeinek megfelelni akarva – összesen 226 dokumentumra hagyatkozik munkája során, melyeket teljes terjedelmükben közöl a kötet végén (s valójában a könyv nagyobb részét ez az anyag teszi ki). Ezek túlnyomó része magyar nyelvű, de mintegy harmaduk román, valamint néhány latin és német nyelvű irat is található közöttük. Érdekes, hogy maga a szerző 193 levéltári dokumentumot és 34 sajtócikket említ a bevezetőjében, aminek összege 227, tehát eggyel több a számozottaknál.

Mivel Honca a román külügyminisztériumtól és kulturális minisztériumtól ösztöndíjas kutatási lehetőséget nyert, Rómában, illetve a Vatikánban is gyűjthette az anyagát a könyvhöz (Vatikáni Levéltár,

⁶ A kolozsvári Babes-Bolyai egyetem doktorandusz hallgatója, Szatmárnémetiben a Szatmári Megyei Múzeum kurátora.

Keleti Kongregáció). Részleteiben meg is jelentette az elkészült részeket. Természetesnek vehető azonban, hogy a legtöbb anyagát a hazája jelenlegi területén: Kolozsváron, Szamosújváron, Szatmárnémetiben, Nagykárolyban gyűjtötte. A dokumentumok származási helye azonban ennél sokrétűbb. Ugyanis találhatók közöttük Ungvárról, Máriapócsról, Nyíregyházáról, Budapestről, Esztergomból származó iratok is. S valóban: sokat kutatott és dolgozott a Hajdúdorogi Egyházmegye Levéltárában előbb Nyíregyházán, majd miután átköltöztették, akkor Debrecenben.

Így állt össze a jelenlegi könyv anyaga. Szerzőnk a könyv harmincnégy (számokkal el nem látott fejezetében és alfejezetében) tárja elő az anyagát, amit a dokumentumok közlése követ a bibliográfiával, illetve a könyv használatához nagyon fontos három mutatóval (helységnevek, személynevek, tulajdonnevek). Előbb egy rövid részben igyekszik megválaszolni a saját maga által feltett kérdést, hogy ki volt Pásztory Árkád. Eljut 1916-ig, a „Kegyes atya” haláláig (ami a dokumentumokban még nincs jelen, mert az utolsót 1902-ből közli). Aztán már a teljes kötet címére fókuszál, és úgy ír az atyáról, a házfőnökről és földbirtokosról. Ez az ellentmondás kíséri végig az anyagot. Mert miközben az atya nagy jótevő lett, egyházi és szerzetesi oldalról is támadták, s folyamatosan védekeznie kellett, egészen addig, hogy végül a Szentszék felmentette a szerzetesi fogadalmai alól. S gyakorlatilag a jelenlegi könyv anyaga itt véget is ér. – Éppen ezért kíváncsian lehet várni a folytatást, a további kötetet vagy köteteket.

Aki rendelkezik valami ismerettel Pásztory Árkádról, ennek a könyvnek a segítségével gazdagodhat ismereteiben – akkor is, ha történetesen nem tud románul –, mert a dokumentumok gazdag repertoárja az életének itt tárgyalt szakaszát megfelelőképpen bemutatja. Még akkor is, ha az ellentmondásosság nem lesz végérvényesen feloldva. Talán egy részlet rámutat a lényegre, amely jellemzi a könyvben – és a „Kegyes atya” életének itt tárgyalt részében – megjelenő problematikát. Szabó János szamosújvári görögkatolikus püspök írta Friczák Gyula munkácsi görögkatolikus püspöknek 1899. május 1-jén: „Pásztory Árkád házfőnök egész élete és minden dolgai

titokzatosak és ismeretlenek azok előtt is, akik közvetlenül közelében vannak és vele érintkeznek”. Szabó püspök ezért kérte a püspöktársát, hogy a bazilita rendfőnök által rendeztesse az ügyet, hogy a „szerzetesi fegyelem épységben tartassék” (100–101. o.). Egy biztos: szerzetes atyánkat a hármasság fogadalmának közül kettőnek – vagyis a szegénység és az engedelmesség – a megszegésével vádolták, de a harmadikról, a tisztaság fogadalmának megszegéséről a legkisebb említés sem esik a dokumentumokban. Erkölcsileg tehát tisztán élt, és így válhatott belőle a nép által máig is szeretett és tisztelt „Kegyes atya”.

Ciprian-Emanuel Honca, *Árkád Pásztor: Egumen la Bixad și moșier în Tur (Pásztor Árkád bikszádi házfőnök és túrvékonyi földbirtokos)*, Cluj-Napoca 2020, 394 o. ISBN 9786060202967

Ivancsó István